

**PEDAGOGLARNING ZAMONAVIY AXBOROT
TEXNOLOGIYALARINI BILISHI VA ULARDAN FOYDALANISH
MALAKALARINI SHAKLLANTIRISH**

Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Pedagogika va psixologiya
kafedrasi dotsenti, PhD

Ilyosjonov Shahboz Ilyosjon o'g'li

Psixologiya(ijtimoiy psixologiya)yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada pedagoglarning zamonaviy axborot texnologiyalarini bilishi va ulardan samarali foydalanish malakalarini shakllantirish masalasi keng va tizimli tarzda yoritiladi. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri pedagog kadrlarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasidagi kompetensiyalarini rivojlantirishdan iboratdir. Maqolada axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni, pedagoglarning kasbiy faoliyatida AKTdan foydalanish zarurati, raqamli savodxonlik, innovatsion pedagogik yondashuvlar va masofaviy ta'lim vositalarining ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagoglarda axborot texnologiyalaridan foydalanish malakalarini shakllantirishning pedagogik, psixologik va tashkiliy omillari ilmiy-nazariy asosda yoritilib, ularni rivojlantirishga qaratilgan amaliy yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqola natijalari pedagoglarning kasbiy rivojlanishida zamonaviy axborot texnologiyalarining muhim omil ekanini asoslab beradi hamda ta'lim sifatini oshirishda raqamli kompetensiyalarning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: pedagogik kompetensiya, axborot texnologiyalari, raqamli savodxonlik, innovatsion ta'lim, kasbiy rivojlanish, AKT, ta'lim sifati.

Zamonaviy ta'lim tizimi bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, ilm-fan va texnologiyalar rivoji bilan bevosita bog'liq holda tubdan yangilanib bormoqda. Axborotlashgan jamiyat sharoitida bilim olish, uni uzatish va amaliyotga tatbiq etish jarayonlari avvalgidan mutlaqo farq qiluvchi yangi shakl va mazmunga ega bo'ldi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar, internet tarmoqlari, sun'iy intellekt, elektron ta'lim

platformalari va multimedia vositalarining ta'lim sohasiga keng kirib kelishi pedagogik faoliyatning mohiyatini qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Endilikda pedagog faqatgina an'anaviy bilim manbai emas, balki axborotni boshqaruvchi, raqamli ta'lim muhitini loyihalovchi, innovatsion pedagogik yechimlarni amaliyotga tatbiq etuvchi yetakchi mutaxassis sifatida maydonga chiqmoqda. Shu sababli pedagoglarning zamonaviy axborot texnologiyalarini bilishi va ulardan samarali foydalanish malakalarini shakllantirish masalasi ta'lim siyosati, pedagogika nazariyasi va amaliyotida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Bugungi kunda ta'lim jarayonida elektron darsliklar, masofaviy ta'lim tizimlari, onlayn baholash platformalari, virtual laboratoriyalar va interaktiv o'quv resurslaridan foydalanish keng tus olmoqda, biroq ushbu imkoniyatlardan to'liq va samarali foydalanish pedagogning kasbiy tayyorgarligi, raqamli savodxonligi va axborot texnologiyalariga bo'lgan munosabatiga bevosita bog'liqdir. Ko'plab holatlarda texnik infratuzilma mavjud bo'lsa-da, pedagoglarda zamonaviy axborot texnologiyalarini didaktik maqsadga muvofiq qo'llash ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi ta'lim samaradorligini pasaytiruvchi omilga aylanmoqda. Bu esa pedagoglarning axborot texnologiyalaridan foydalanish malakalarini shakllantirishni faqat texnik bilimlar bilan cheklab bo'lmashligini, balki uni kasbiy kompetensiyaning ajralmas tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, pedagoglarning axborot texnologiyalarini bilishi ularning innovatsion fikrlashi, ta'lim jarayonini individuallashtirishga bo'lgan yondashuvi, o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish imkoniyatlari bilan chambarchas bog'liqdir. Mazkur masala nafaqat alohida pedagogning kasbiy rivojlanishi, balki butun ta'lim tizimining raqobatbardoshligi va jamiyatning intellektual salohiyatini oshirish bilan ham uzviy aloqadordir. Shuning uchun pedagoglarning zamonaviy axborot texnologiyalarini bilishi va ulardan foydalanish malakalarini shakllantirish masalasini ilmiy asosda o'rganish, uning pedagogik, psixologik va tashkiliy jihatlarini tahlil qilish bugungi kunning dolzarb ilmiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyotining asosiy belgilaridan biri axborotning strategik resursga aylanishi va barcha sohalarida raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishidir. Ta'lim tizimi ham ushbu jarayondan chetda qolmay, axborot texnologiyalarining jadal rivoji ta'lim mazmuni, shakli va metodlariga tubdan ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa,

pedagoglarning zamonaviy axborot texnologiyalarini bilishi va ulardan foydalanish malakalarini shakllantirish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki pedagog nafaqat bilim beruvchi shaxs, balki raqamli muhitda ta'lim jarayonini loyihalovchi, boshqaruvchi va innovatsion faoliyatni amalga oshiruvchi mutaxassis sifatida ham faoliyat yuritmoqda. Shu bois pedagoglarning AKT sohasidagi bilim va ko'nikmalari ta'lim sifati, o'quvchilarning bilim darajasi va ta'lim jarayonining samaradorligi bilan bevosita bog'liqdir.

Pedagoglarning axborot texnologiyalarini bilishi deganda faqat kompyuter yoki internetdan oddiy foydalanish emas, balki raqamli vositalarni didaktik maqsadga muvofiq tanlash, ularni o'quv jarayoniga integratsiya qilish, elektron ta'lim resurslarini yaratish va baholash, shuningdek, axborot xavfsizligi va etik me'yorlarga rioya qilish tushuniladi. Zamonaviy pedagog raqamli savodxon bo'lishi, ya'ni axborotni izlash, tahlil qilish, qayta ishlash va taqdim etish bo'yicha yetarli kompetensiyalarga ega bo'lishi zarur. Bunday malakalar pedagogning kasbiy faoliyatini yangi bosqichga olib chiqadi va ta'lim jarayonida interaktivlik, moslashuvchanlik hamda individual yondashuvni ta'minlaydi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish pedagogik faoliyatda bir qator ijobiy imkoniyatlarni yaratadi. Jumladan, multimedia vositalari orqali o'quv materiallarini vizual va tushunarli shaklda taqdim etish, masofaviy ta'lim platformalari yordamida o'quvchilarning mustaqil ta'limini tashkil etish, onlayn baholash tizimlari orqali bilimlarni tezkor va shaffof baholash imkoniyati paydo bo'ladi. Shu bilan birga, axborot texnologiyalari pedagog va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni yangi bosqichga olib chiqib, hamkorlikda o'rganish, muammoli vaziyatlarni hal etish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bularning barchasi pedagogdan yuqori darajadagi axborot texnologiyalaridan foydalanish malakalarini talab etadi.

Pedagoglarda ushbu malakalarni shakllantirish jarayoni murakkab va ko'p qirrali bo'lib, u uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimi bilan chambarchas bog'liqdir. Avvalo, pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarga axborot texnologiyalarini o'qitish tizimli va amaliy yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Nazariy bilimlar bilan bir qatorda, real ta'lim jarayonida qo'llaniladigan raqamli vositalar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda pedagogik amaliyot, loyihaviy faoliyat va mustaqil izlanishlar alohida o'rin tutadi. Shuningdek,

faoliyat yuritayotgan pedagoglar uchun malaka oshirish va qayta tayyorlash kurslarida zamonaviy axborot texnologiyalariga oid modul va treninglar joriy etilishi zarur.

Pedagoglarning axborot texnologiyalaridan foydalanish malakalarini shakllantirishda motivatsiya muhim omil hisoblanadi. Agar pedagog raqamli texnologiyalarning kasbiy faoliyatdagi afzalliklarini chuqur anglab etsa, ularni o'z faoliyatiga tatbiq etishga bo'lgan ichki ehtiyoj kuchayadi. Shu sababli, ta'lim muassasalarida innovatsion faoliyatni rag'batlantirish, ilg'or tajribalarni ommalashtirish va pedagoglarning raqamli yutuqlarini e'tirof etish tizimini yo'lga qo'yish muhimdir. Bunday muhit pedagoglarda ijodkorlik va yangilikka intilish ruhini shakllantiradi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish malakalarini rivojlantirishda pedagogning psixologik tayyorgarligi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ba'zi hollarda pedagoglar yangi texnologiyalarni o'zlashtirishda qiyinchilikka duch keladi yoki o'zini ishonchsiz his qiladi. Bu holatni bartaraf etish uchun qulay o'quv muhiti yaratish, pedagoglarni qo'llab-quvvatlash va bosqichma-bosqich o'rgatish yondashuvi qo'llanishi lozim. Raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish jarayonida xatolarga yo'l qo'yish tabiiy hol ekanini anglash pedagogning psixologik to'siqlarini kamaytiradi va o'rganishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish pedagogning kasbiy identifikatsiyasiga ham ta'sir ko'rsatadi. Raqamli kompetensiyalarga ega pedagog o'zini zamon bilan hamnafas, raqobatbardosh va innovatsion mutaxassis sifatida his qiladi. Bu esa uning kasbiy qoniqishini oshiradi va ta'lim jarayonida yuqori natijalarga erishishga undaydi. Shu nuqtai nazardan, pedagoglarning axborot texnologiyalarini bilishi nafaqat texnik ko'nikma, balki kasbiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, pedagoglarning zamonaviy axborot texnologiyalarini bilishi va ulardan foydalanish malakalarini shakllantirish bugungi ta'lim tizimining barqaror rivojlanishi va sifat jihatdan yangilanishini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Raqamli transformatsiya sharoitida pedagogik faoliyat mazmuni kengayib, o'qituvchidan nafaqat fan bo'yicha chuqur bilim, balki axborotni izlash, tahlil qilish, qayta ishlash va uni o'quvchilarga samarali yetkazish bo'yicha yuqori darajadagi kompetensiyalar talab etilmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalari

pedagogga ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish, interaktiv va muammoli ta'lim muhitini yaratish imkonini beradi, biroq bu imkoniyatlar faqatgina texnologiyalarni ongli, maqsadli va pedagogik jihatdan asoslangan holda qo'llagan taqdirdagina kutilgan natijani beradi. Shu bois axborot texnologiyalaridan foydalanish malakalarini shakllantirish jarayoni uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimi bilan integratsiyalashgan bo'lishi, pedagoglarning nazariy bilimlari bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yo'naltirilishi zarur. Tadqiqot davomida ko'rib chiqilgan yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishda motivatsiya, psixologik tayyorgarlik, qulay ta'lim muhiti va institutsional qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega bo'lib, ushbu omillar uyg'unlashgan taqdirdagina barqaror natijalarga erishish mumkin. Natijada pedagoglarning axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish malakalari shakllanib, ta'lim jarayoni yanada ochiq, moslashuvchan va innovatsion tus oladi. Umuman olganda, pedagoglarning zamonaviy axborot texnologiyalarini bilishi va ulardan foydalanish malakalarini shakllantirish masalasi nafaqat bugungi kun ehtiyoji, balki kelajak ta'limining sifatini belgilovchi strategik vazifa sifatida baholanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar (APA formatida)

1. Anderson, T., & Elloumi, F. (2004). Theory and practice of online learning. Athabasca University Press.
2. Bates, A. W. (2015). Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning. Tony Bates Associates Ltd.
3. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines. Jossey-Bass.
4. Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)? Contemporary Issues in Technology and Teacher Education, 9(1), 60–70.
5. Redecker, C. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Publications Office of the European Union.
6. Selwyn, N. (2016). Education and technology: Key issues and debates. Bloomsbury Academic.

7. UNESCO. (2018). ICT competency framework for teachers. UNESCO Publishing.
8. Voogt, J., Erstad, O., Dede, C., & Mishra, P. (2013). Challenges to learning and schooling in the digital networked world of the 21st century. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29(5), 403–413.

